

6 Kensington Court Gardens
London W. 8.
1953. augusztus 10.

A Bécsi Egyházmegyei Bíróság részére

Uraim!

A július 30-án Bécsben keltezett (az Imaliga elnöksége által jegyzett) levelüket rendben megkaptam, és igyekszem minél gyorsabban közölni Önökkel, hogy öröömre szolgál, illetve büszke vagyok arra, ha hozzájárulhatok Őfelsége Károly császár boldoggá avatásához azoknak a benyomásoknak az alapján, amelyek a hajómon (HMS' Glowworm) tartózkodó fogoly uralkodóról tapasztaltam.

Habár a 31 évvel ezelőtt történtek, amelyek Károly császár és Zita császárné fogságba vetéséhez és átadásukhoz vezettek, ma már történelmi események, az út a magyarországi Bajától végig a Duna mentén Moldáviáig, onnan autóval és vonattal Galacig, majd uszályon² Sulináig a Fekete-tengeren még mindig világos és eleven emlékként él bennem, ahol átadtam őket az értük jövő HMS Cardiff rombolónak,³ amellyel Madeirára szállították őket. A Cardiff indulása előtt, az utolsó pillanatban érkezett az együttérzésről tanúskodó parancs, hogy Zita császárné visszatérhet Ausztria–Magyarországra.⁴

Amikor Őfelsége a Glowworm fedélzetére lépett, első benyomásom a nyugalma és bátor viselkedése volt, amellyel elfogadta nehéz helyzetét.

Közölte velem, hogy egyértelmű számára, az ellenállás haszontalan, mert a forradalom⁵ nemrég zajlott le és ez értelmetlen emberéletekbe kerülne. Szerencsés, hogy ő és a császárné egy angol hajón lehetnek.

Azt válaszoltam, hogy nehéz és kényes küldetéssel bíztak meg, és úgy gondolom, az ügyek menetét lényegesen megkönnyítené és minden résztvevő számára kellemesebb lenne, ha írásban becsületszavát adná a korrekt együttműködésre. Amennyiben megtenné ezt, minden nehézség eltűnne és büszke lennék arra, hogy ő és a császárné vendégként tekintenének itteni létükre a hajón.

Habozás nélkül ült az íróasztalomhoz,⁶ és saját kézírásával a következőket írta:

„Becsületszavamat adom Arthur Snagge kapitánynak, hogy utazásom ideje alatt, addig, amíg gondoskodása alatt vagyok, távol tartom magam mindenfajta, szabadságom visszanyerésére irányuló kísérlettől.

Személyesen fogadom Arthur Snagge kapitánynak, hogy az út folyamán ehhez az ígérethez tartom magam.”

Károly
Ausztria császára
Magyarország királya

Glowworm, 1921. november 1.”

¹ HMS: His/Her Majesty's Ship, azaz „Őfelsége hajója”.

² A Princesse Maria nevű gőzhajóról van szó.

³ A több mint 4000 tonna vízkiszorítású cirkálót, más néven torpedórombolót a világháború idején építették, 1940-ig teljesített szolgálatot.

⁴ Zita királyné szabad mozgásának engedélyezése valóban felmerült, de végrehajtására nem volt lehetőség, hiszen nem rendelkezett útlevéllel, és nem akadt olyan ország, amely adott volna neki! Feigl, E (1987), 420–421.

⁵ Vélhetően a Monarchia széteséséhez vezető 1918 őszi tömegmozgalmakra utal.

⁶ A császári pár a kapitány saját „lakosztályát”, illetve íróasztalát kapta meg.

Talán igazam van, ha úgy gondolom, hogy ennek a becsületszónak az eredetije V. György⁷ király parancsára a windsori kastély irattárában található, ami az utolsó – Habsburg uralkodó által aláírt – dokumentum.

Mielőtt Baját elhagytuk, a következő esemény a pápai nuncius, Msgr. Schioppa⁸ látogatása volt, akit a császár a kabinomban fogadott, és kérésére misét is celebrált számára.

Sulinai megérkezésünkig a császár nem okozott semmiféle nehézséget, és magatartása is kifogástalan volt.

Miután a fedélzetre lépett, egyenruháját polgári öltözetre cserélte, azzal a megjegyzéssel, hogy egy fogolyhoz nem illenek a rangjelzések.⁹

A császár a legtöbb időt a fedélzeten töltötte, a császárné azonban a kabinban maradt. Úgy tűnt, Svájcban maradt gyerekeiért aggódott, akik már régóta távol voltak tőle.¹⁰

Gyakran beszélgettem a császárral, lenyűgözött intelligenciája, lelkiereje, kedvessége. Mély benyomást tett rám a sportszeretete, élénk érdeklődése a sok és érdekes madárfaj iránt, amelyek a parton repültek vagy úsztak a folyóban, amint hajónk az áramlattal együtt lefelé siklott.

A Duna vízállása ebben az évben különösen alacsony volt, s emiatt nem tudtunk átjutni a Vaskapu-szoroson.

Ezért azt láttuk a legjobb megoldásnak, ha az egész társaság Moldvában kiszáll a hajóból, és autóval folytatjuk az utat az erdélyi hegyeken keresztül Orsováig, onnan pedig vonattal Galacig, ahol Hunyady gróf¹¹ és felesége csatlakozott hozzánk.

Az út további részét a [Fekete-]tengeri Sulináig incidens nélkül tettük meg.

A király és császár a védelmem alatt töltött idő alatt mély benyomást tett rám, amihez azt szeretném hozzáfűzni, hogy jámbor katolikusnak bizonyult, aki a csapásokat méltósággal elfogadó példakép volt. A legnagyobb kegyelemnek tartom, hogy megismerhettem.

Remélem, hogy a fenti leírás megfelel az Önök kérésének, segítséget nyújt Károly császár boldoggá avatási folyamatában.

Maradok az Önök alázatos [szolgája]

Arthur Snagge
altengernagy

⁷ V. György (1865–1936), angol király, uralkodásának ideje (1910–1936).

⁸ Schioppa, Lorenzo (1871–1935), címzetes püspök, diplomata, 1920–1925-ben apostoli nuncius Budapesten.

⁹ Vélhetően az erdélyi autós útszakaszon visszavette az egyenruhát, s csak a történelmi Magyarország határát átlépve, a vonaton öltözött át polgári ruhába, amint azt Boroviczényné Schönborn Ágnes írta visszaemlékezésében: „Orsova után áthaladt vonaton a régi magyar határon. Miután ezt a vonalat könnyes szemmel elhagytuk, őfelsége könnyes szemmel levetette egyenruháját. Most már külföldön volt, tehát a régi szokásoknak megfelelően polgári ruhába öltözött.” (455.) Boroviczény Aladár: *A király és kormányzója*. Európa, Budapest, 1993. 488.; Schönborn Ágnes visszaemlékezést lásd 435–456.

¹⁰ A svájci szövetségi tanács engedélyezte, hogy a gyerekek Mária Terézia főhercegné és nevelőnőjük, Kerssenbrock grófné kíséretével nagyanyjuknál, a pármái hercegnénél találjanak menedékre, Warteggben.

¹¹ Hunyady József gróf (1873–1942) nagybirtokos, politikus, királyi főudvarmester. Károly trónörökös szárnysegédje volt, majd 1918-ban az uralkodó lemondásáig királyi főudvarmester. Az eckartsau nyilatkozat után követte Károlyt Svájcba, a király visszatérési kísérletei idején jelentős szerepet játszott a szervezésben, a második hazatérés után egy időre követte a trónfosztott uralkodót Madeira szigetére. A magyarországi legitimisták egyik vezetője. 1927 és 1942 között a Felsőház tagja volt.